

Clàssics moderns. La pèrdua de la innocència (III) *Au revoir, les enfants* (Adiós, muchachos, 1987) de Louis Malle

Iñaki Revesado

Au revoir, les enfants

Existeixen pel·lícules adreçades a un públic concret, definit pel marge d'edat, per hàbits de consum o per qualsevol altre tipus de trets comuns. Així ens trobam amb una bona part de la producció cinematogràfica actual dirigida a persones que cerquen només que els entretenguin mentre mengen crispetes, beuen coca-cola i fan tertúlia amb els amics (hàbits massa extensos malauradament entre els espectadors actuals). N'hi ha també d'altres pel·lícules que igualment poden ser vistes pel padrí i pel nét, per l'intel·lectual més selecte i pel jove menys assenyat, pel públic de l'avançada Europa i pel d'un llogaret africà..., i segurament, aquest ample ventall i variat de públic hi experimentarà emocions molt semblades. Sens dubte una d'aquestes pel·lícules és *Au revoir, les enfants* una de les darreres creacions d'un dels realitzadors francesos més interessants i complets: Louis Malle.

Contràriament a allò que pensava Hitchcock respecte de rodar amb infants, Louis Malle ha experimentat al llarg de la seva filmografia en nombroses ocasions el rodatge amb nins: *Le souffle au coeur* (1971) o *La petite* (1978) en són una bona representació. El tractament que el francès ha fet de l'univers infantil no ha estat exempt de polèmica, com per exemple en *La petite*, en què la protagonista era la filla d'una prostituta que viu en el bordell amb la mare i que ja des de nina camina seguint les passes de la mare...

El treball de Malle es va desenvolupar a França en una llarga etapa de gairebé vint anys (finals del 1950 i principis del 1960) amb films notables com ara *Les amants* (1958), *Le feu follet* (1963) o *Lacom-*

be Lucien (1974). Després d'algunes polèmiques pel tractament massa amables que va fer del col·laboracionisme en aquest darrer film, encetà una etapa als Estats Units amb *Black Moon* (1976), que es prolongà deu anys. La tornada a França va estar motivada pel rodatge de la història que l'havia perseguit des de sempre, la que des que s'inicià en el món del cinema havia volgut contar però no havia pogut i que només amb 55 anys d'edat es va veure capaç d'enfrontar: la narració del record d'un episodi de la seva infantesa, un episodi de l'hivern fred del nord de la França ocupada pels nazis, quan la maquinària de guerra no respectava res, tampoc els murs d'un internat catòlic per infants.

L'alter ego de Louis Malle és Julien Quentin, un nin de 12 anys d'una acomodada família parisenca, que està internat en una escola catòlica per mantenir-se el més allunyat possible d'un París que pateix més cruament els excessos de l'ocupació. La guerra per Julien és només una anècdota que l'obliga a estar allunyat dels braços candorosos de la seva mare, l'aventura que l'obliga a abandonar les classes quan sonen les alarmes que alerten del perill dels bombardeigs nazis, la ineludible ocasió per fer ús de la seva condició privilegiada per pertànyer a una família benestant i convertir-se en habitual client-proveïdor del mercat negre que circula per l'escola..., tot plegat viscut amb la intensitat d'uns 12 anys, amb els quals el nin és massa grans per sotmetre's a les disciplines sense qüestionar-les, però massa petit per no enyorar encara el racó segur dels braços de la mare.

El film podria haver estat només el retrat d'un internat, amb un resultat amable i emotiu (una cosa

semblada a *Les choristes*; *Los chicos del coro*, 2004, Christophe Barratier), com sens dubte hagués estat el record que Louis Malle hagués conservat de la seva infantesa. Però la realitat de llavors havia d'entrar de ple en el món de Julien (en el món de Louis Malle), per fer-li veure que la guerra no respecta ningú, i que amb la seva força acaba amb tot el que li surt al seu pas.

Passades les vacances de Nadal, els nins, de tornada a l'internat, trobem una novetat: la presència d'un grapat de nous companys que s'incorporen un cop començat el curs. Jean Bonnet és un d'aquest nous vinguts que té l'edat de Julien. A més d'assistir al mateix curs, els llits de Julien i Jean estan col·locats plegats al dormitori. Jean és un nin intel·ligent, destacat a les classes, però la seva mirada està trista (sense llevar-li ni un poc de mèrit a la interpretació que fa Gerard Monesse del personatge de Julien, el treball de Raphael Fejtö donant vida a Jean és realment prodigiós) i amaga massa secrets. De tot d'una els dos companys no acaben de connectar, s'estableix entre ells una rivalitat masculina acompanyada d'una mútua atracció: en Julien vol conèixer què amaga Jean, i aquest se sent atret per la vida còmoda i per les cartes que regularment rep Julien de la seva mare. La seva relació té un punt d'inflexió el dia que la classe organitza una gimcana i els dos amics es perden en el bosc. Quan finalment troben un camí, cada un pensa que la direcció encertada és l'oposada a aquella que prendria l'altre. Tot i així decideixen continuar junts el camí i l'aventura. Els secrets

de Jean comencen a florir quan pel camí es troben una patrulla nazi. La primera reacció de Jean és fugir, sense que Julien pugui entendre la seva

actitud: al cap i a la fi, els nazis els poden ajudar a tornar a l'internat, com de fet succeeix. Però des de llavors Julien comença a sospitar la veritat del secret del seu amic. Efectivament, Jean no es diu Bonnet sinó Kipperstein; desconeix on es troben els seus pares, no sap si són vius o si són morts. L'únic que el nin jueu sap amb seguretat és que ha de guardar silenci sobre el seu origen si vol conservar la vida i que està amagat a l'internat gràcies a la protecció del pare prior. Des de llavors Julien serà còmplice d'una veritat que val la vida del seu amic. L'acció té lloc entre octubre del 1943 i gener del 1944, els trens en aquell moment de la història travessaven Europa plens de jueus camí d'un cruel destí...

La grandesa dels petits detalls

Seria impossible enumerar aquí la gran quantitat de detalls amb què es construeix el film. Són petites coses secundàries, aleatòries que acompanyen la vida dels nins. Estam parlant de coses terribles però senzilles, com és la continuació de les classes en els refugis a la llum esmorteïda de les espelmes, mentre les bombes esclaten a escassos metres de l'escola; de la crueltat infantil quan Julien, per poder comprovar si efectivament el secret de Jean té a veure amb el seu origen, li ofereix carn de porc per menjar; les primeres inquietuds sexuals manifestades en la figura sempre torbadora de la jove professora de piano (el debut d'Irène Jacob en el cinema); el món d'aventures i d'imaginació que s'amagava a dins de les pàgines dels llibres de Jules Verne i l'atracció pels llibres prohibits, com ara *Les mil i una nits*; el fred, sempre el fred, que pareix amarar-lo tot, tant a fora com a dins de l'internat, amb només un breu parèntesi en la càlida visita als banys públics per rentar-se; la lleu, quasi imperceptible, però clara mirada del monjo-professor cap al cos nu de Julien; l'actitud silenciada de l'Església durant tant d'anys en aquest negre episodi de la història de la Humanitat (amb actituds enfrontades com la que representen d'un costat el pare prior, capaç d'arribar fins on faci falta per defensar la vida dels nins, per molt jueus que siguin, i de l'altre la monja delatora que revela als nazis l'amagatall de Jean).

Au revoir, les enfants és un film recomanable per a tots els públics, quasi diríem que d'obligat visionat per a tots els públics. A més de descobrir el valor dels amics sempre serà bo recordar les tristes proeses amb què s'ha construït la història, com a medicina per mirar de no tornar-les a repetir. ■

Au revoir, les enfants

